

Mechanizmy sprawowania władzy

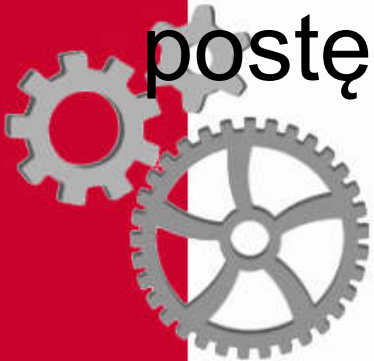

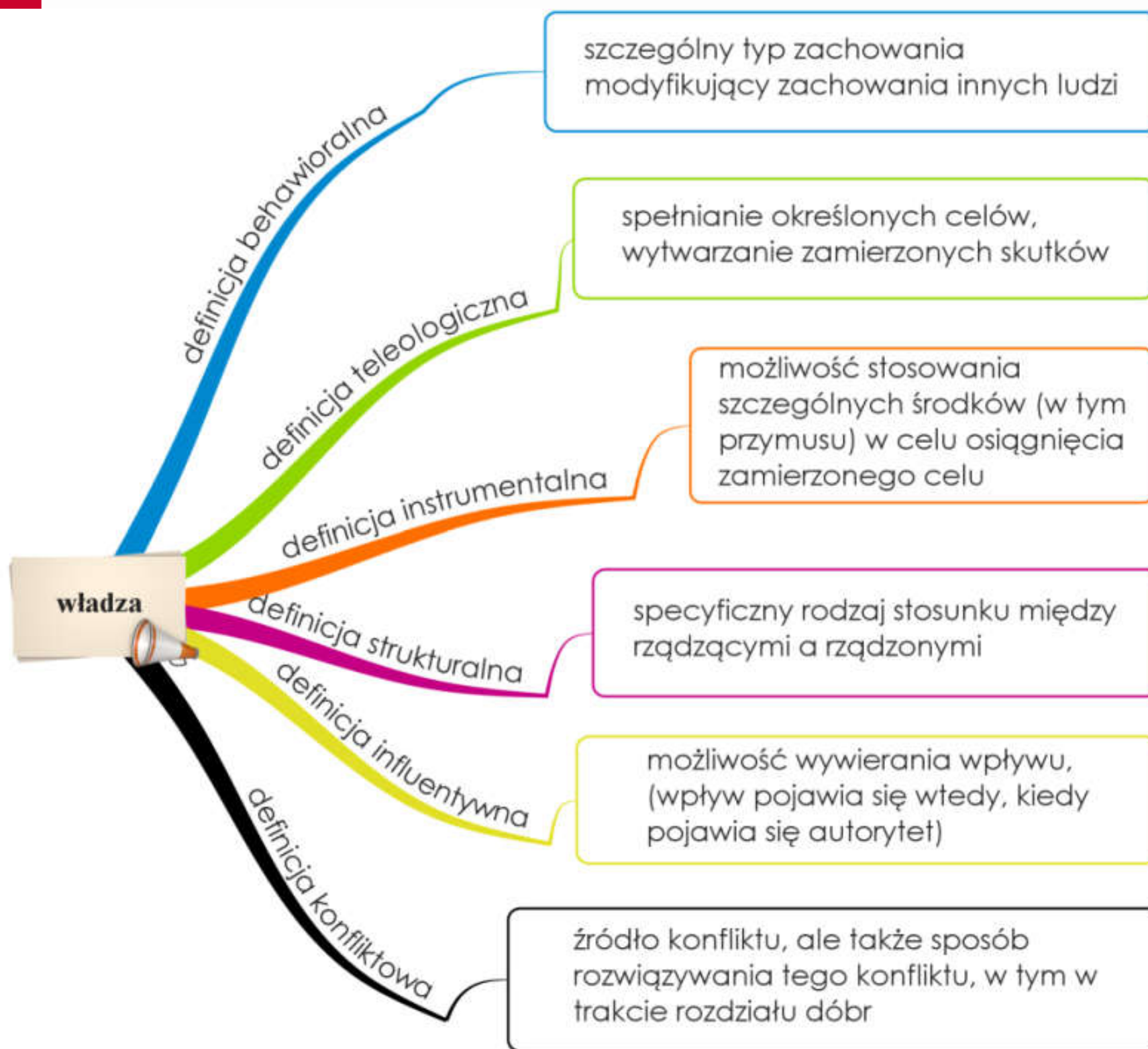
Tomasz A. Winiarczyk

władza

- stosunek społeczny między jednostkami, grupami lub między jednostką a grupą, polegający na tym, że jedna ze stron może w sposób trwały i uprawniony zmuszać stronę drugą do określonego postępowania i ma środki zapewniające kontrolę tego postępowania

rodzaje władzy

- ❑ **władza polityczna** – system stosunków społecznych zachodzących pomiędzy określonymi podmiotami w zbiorowościach, polegający na możliwości stosowania trwałego przymusu w celu zmuszenia drugiej strony do określonego postępowania, także w oparciu o normy pozaprawne; możliwość podejmowania decyzji i kontrolowanie ich wykonania w sposobie uzyskiwania, chronienia i pomnażania dóbr publicznych oraz o sposobie i rozmaitych sposobach dystrybucji tych dóbr
- ❑ **władza publiczna** – sformalizowane działania grupy społecznej posługującej się przymusem w celu realizacji określonych zadań i celów; taki typ władzy może być realizowany nie tylko przez podmioty państwowe, ale także np. organy samorządu terytorialnego, władzę kościoła
- ❑ **władza państwowa** – typ politycznej władzy suwerennej i uniwersalnej na danym terytorium państwowym, zdolnej do zabezpieczenia obowiązującego porządku prawnego, społecznego i ekonomicznego, spełniającej również inne wewnętrzne i zewnętrzne funkcje państwowe; obejmuje władzę ustawodawczą, wykonawczą, sądowniczą oraz organy kontroli państwowej i ochrony prawa

władza polityczna

- ❑ wszelka zorganizowana na zasadzie przymusu władza jednej lub więcej grup w stosunku do innej grupy lub innych grup ludzi, w warunkach społeczeństwa klasowego najczęściej, choć nie zawsze, w stosunku do określonej klasy społecznej
- ❑ Do istnienia władzy politycznej konieczne jest także:
  - istnienie społecznego podziału między grupą (grupami) sprawującymi władzę, a grupą (grupami), w stosunku do których władza jest sprawowana
  - istnienie zorganizowanego przymusu jako podstawy sprawowania władzy

władza państwowa

□ władza polityczna:

- sprawowana przy pomocy wyodrębnionego aparatu
- na terytorium, na którym państwo posiada suwerenność
- przy możliwości odwołania się do środków zorganizowanej, zinstytucjonalizowanej prawnie przemocy

□ władza polityczna, w tym władza państwowa powinna:

- być legitymizowane (uprawomocnione)
- posiadać legitymację do wykonywania władzy
- wykonywać władzę legalnie

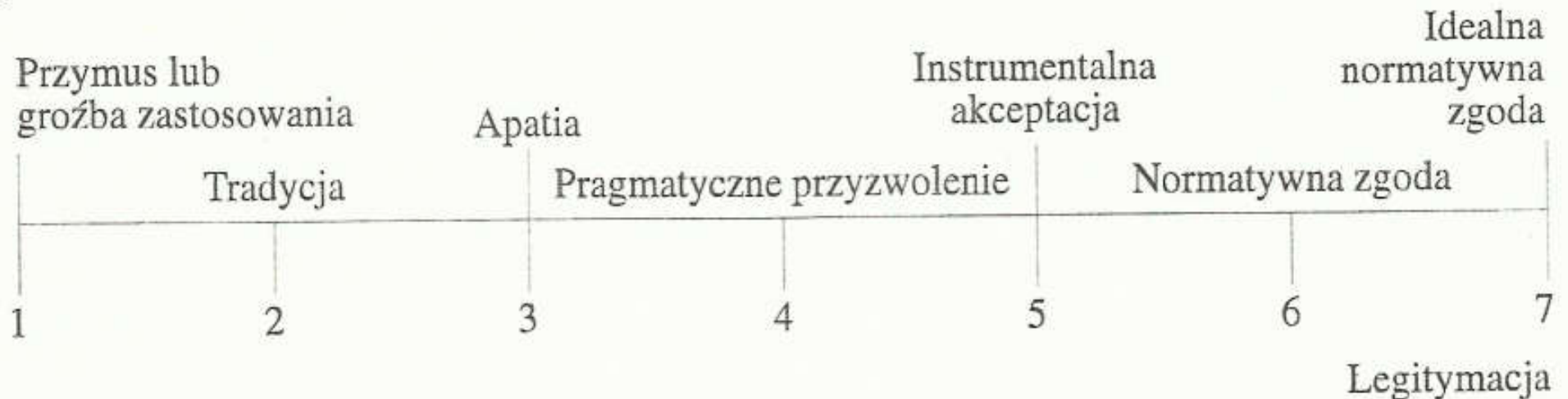
władza państwowa

- zdolność do zarządzania społeczeństwem skupionym na określonym terytorium państwowym, w tym egzekwowania posłuszeństwa za pomocą przymusu
- obejmuje władzę ustawodawczą, wykonawczą, sądowniczą oraz organy kontroli państwowej i ochrony prawa

legitymizacja

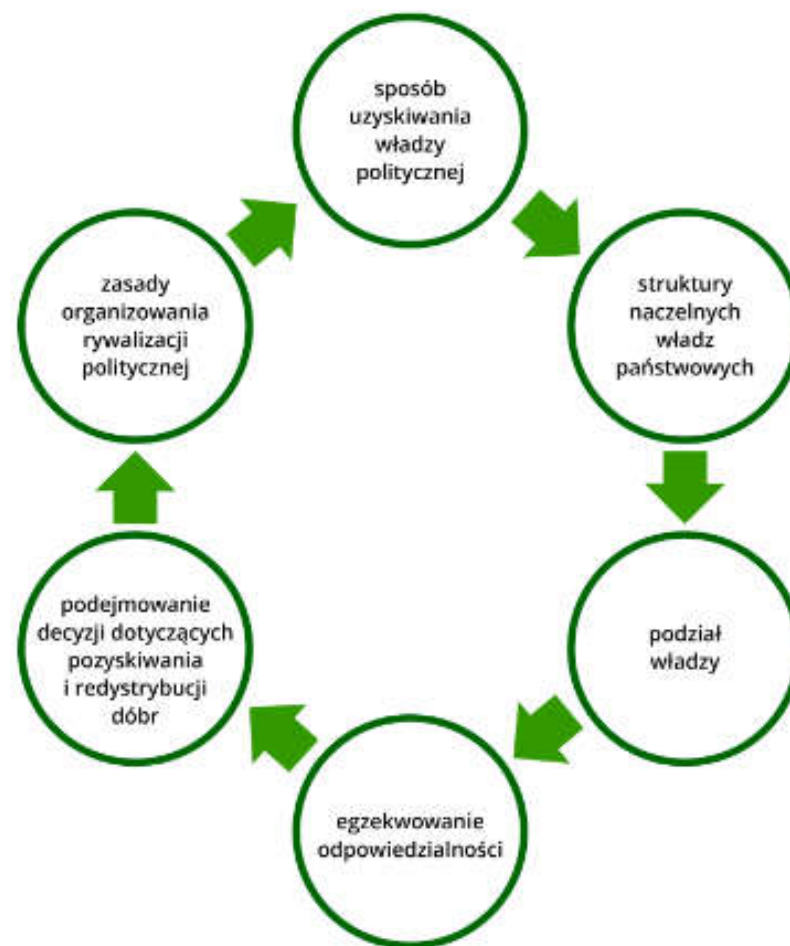
- uprawnienie rządzących do podejmowania wiążących decyzji, przy równoczesnej aprobacie rządzonych

Rys. 1. Legitymacja na tle innych źródeł stabilizacji

reguły gry politycznej

<https://zpe.gov.pl/b/typy-rezimow-i-koncepcje-demokracji/P1w0tvbvh>

odmiany reżimu politycznego

□ AUTOKRATYCZNE

- ludność nie jest traktowana podmiotowo
- władza podporządkowuje sobie ludność:
  - całkowicie (TOTALITARYZM)
  - częściowo (AUTORYTARYZM)

□ DEMOKRATYCZNE

- rządy większości przy poszanowaniu praw mniejszości

„Jeśli chcesz się dowiedzieć, kto ma nad Tobą władzę, po prostu zastanów się, kogo nie wolno Ci krytykować”

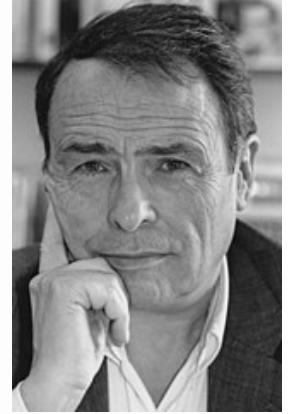
-Voltaire

porównanie reżimów politycznych

DEMOKRACJA	AUTORYTARYZM	TOTALITARYZM
(trój)podział i równowaga władz	pozory trójpodziału władz; dominacja władzy wykonawczej	władza absolutna jednego podmiotu
pluralizm polityczny	ograniczony pluralizm polityczny	brak pluralizmu politycznego; monopol jednej partii
pełna konstytucjonalizacja praw człowieka; przestrzegane prawa człowieka	koncesjonowana liberalizacja; ograniczone respektowanie praw człowieka głównie gospodarczych, socjalnych czy kulturalnych; represje polityczne wobec opozycji	łamanie praw człowieka; powszechne represje, terror; inwigilacja obywateli
swoboda myśli i słowa; wolne media,	wolność słowa ograniczana	brak wolności słowa; wszechogarniająca propaganda
wolność w zakresie aktywności obywatelskiej	aktywność obywatelska kontrolowana przez władzę	aktywność obywateli w pełni sterowana przez władzę
liberalne prawo według reguły co nie zakazane to dozwolone	prawo represjonujące zachowania mogące zagrażać władzy	surowe prawo we wszystkich obszarach życia
gospodarka wolnorynkowa, czasami o wymiarze społecznym	gospodarka wolnorynkowa wykorzystywana przez władzę; liczy się interes państwa/narodu	gospodarka centralnie sterowana
wolne związki zawodowe	związki zawodowe kontrolowane przez władzę	zamiast związków zawodowych istnieją organizacje korporacyjne

koncepcja władzy symbolicznej wg Pierre'a Bourdieu

- ❑ „każda władza, której udaje się narzucić znaczenia, i to narzucić je jako uprawnione, ukrywając układy sił leżące u podstaw jej mocy, dorzuca do owych sił swoją własną moc, to znaczy moc czysto symboliczną”

P. Bourdieu, J. Passeron, *Reprodukcja. Elementy teorii systemu nauczania*

- ❑ polega na „niedostrzegalnym narzucaniu zdominowanym podmiotom pewnych arbitralnych, partykularnych wizji dotyczących świata, które postrzegane są przez nie jako uniwersalne, a tym samym społecznie legitymizowane, jednakże w rzeczywistości są punktem widzenia podmiotów dominujących, tworzących te wizje i ich interpretacji”.

H. Dębska, *Prawo jako pole (ujęcie modelowe)*, „Państwo i Prawo” 9/2016

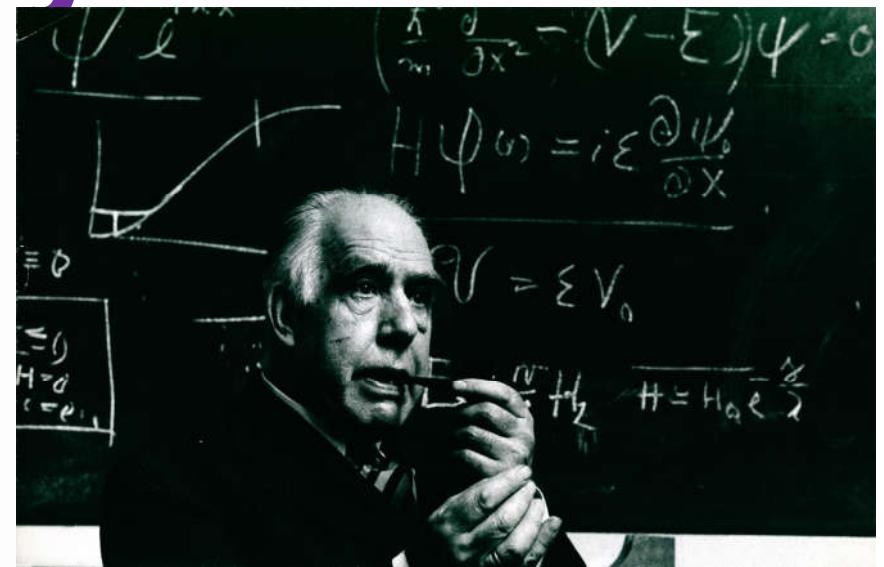
zob. https://pl.wikipedia.org/wiki/Przemoc_symboliczna

**Wiedza to władza.
Ale niewiedza, niestety,
nie oznacza jeszcze braku
władzy.**

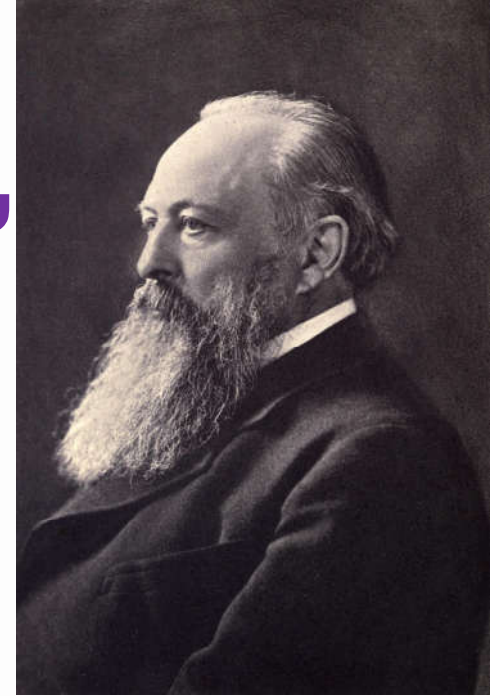
Niels Bohr

duński fizyk, filozof
laureat Nobla

1885-1962

**Władza demoralizuje,
a władza absolutna
demoralizuje
absolutnie.**

***Power tends to corrupt
and absolute power corrupts
absolutely.***

John Dalberg-Acton, 1st Baron Acton

tzw. Lord Acton

List do Mandell Creighton (5 April 1887) [w:] Historical Essays
and Studies, John Emerich Edward Dalberg-Acton (1907)

**„Władza deprawuje
nawet najlepszych.“**

Errico Malatesta

włoski myśliciel polityczny, anarchista

1853 - 1932

Każda władza degraduje człowieka.

Oscar Wilde

irlandzki poeta, prozaik, dramatopisarz

1854-1900

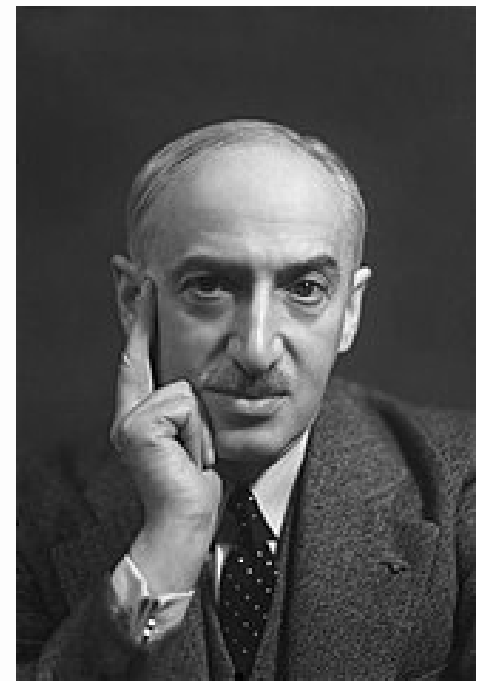
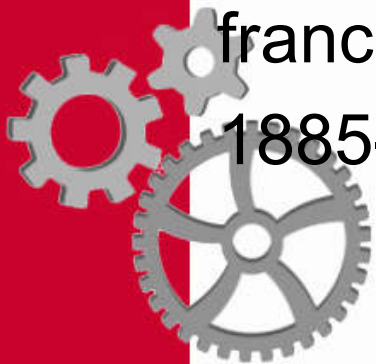

Władza absolutna wywołuje u człowieka rozpętanie najgorszych instynktów.

André Maurois

francuski pisarz

1885-1967

Władza tak jak narkotyk
Władza to wielka siła
Rodzi miłość i lęk
Czasami też zabija
Obiecuje tak wiele
W słowa prawdę owija
Gdy uklęknieś dłoń poda
Lecz umie też zabijać

zespół **Closterkeller**

<https://www.youtube.com/watch?v=syrX7NfB1L4>

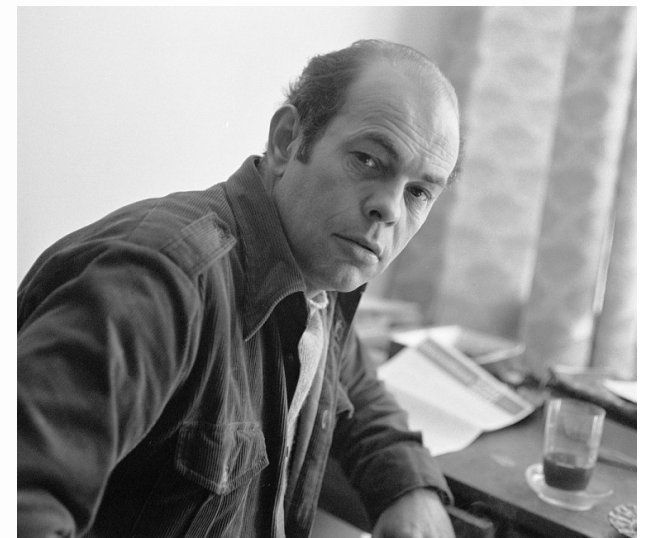

**Ludzi deprawuje życie w uległości
wobec władzy, którą się pogardza, i
praw, które są sprzeczne z sumieniem.
Deprawuje stały opór wobec prawa i
państwa.**

**Deprawuje konspiracja, deprawuje
życie w więzieniu i podziemiu.**

Jacek Kuroń (1934-2004)

Umiarkowanie radykalnych i
radykalizm umiarkowanych [w:]
Polityka i odpowiedzialność, wyd.
Aneks, Londyn 1984.

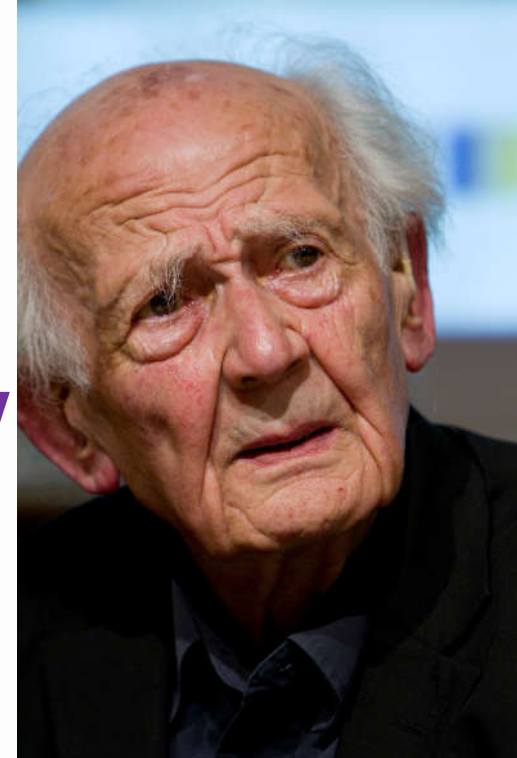
**Strach polityczny nie jest już
strachem naturalnym.**

**Trzeba ludzi najpierw zastraszyć w
taki sposób, aby państwo jawiło
się niczym Bóg.**

**Władza oficjalna wzbudza strach i
zaraz spieszy z obietnicą
wybawienia od grożącego
niebezpieczeństwa.**

Zygmunt Bauman, socjolog, filozof (1925-2017)

rozmowa Michała Bilewicza, Krzysztofa
Iszkowskiego i Tomasza Ostropolskiego, Handlarze
strachu, „Krytyka Polityczna” nr 4, 2003.

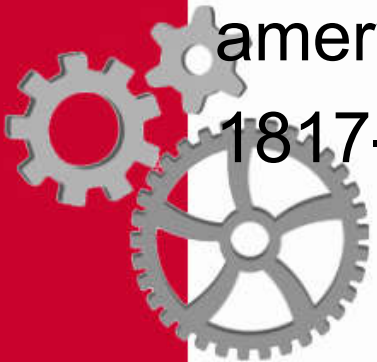

**W takim państwie, w którym
rząd niesprawiedliwie więzi
ludzi, jedynym miejscem
odpowiednim dla
sprawiedliwego człowieka jest
więzienie.**

Henry David Thoreau

amerykański pisarz, poeta i filozof

1817-1862

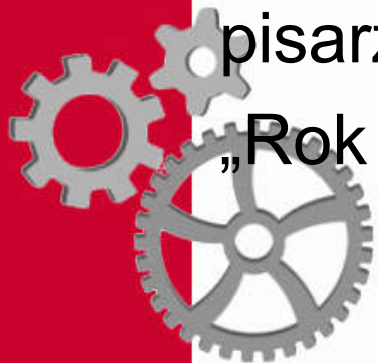

Władza to nie środek do celu; władza to cel. Nie wprowadza się dyktatury po to, by chronić rewolucję; wznieca się rewolucję w celu narzucenia dyktatury. Celem prześladowań są prześladowania. Celem tortur są tortury. Celem władzy jest władza.

George Orwell (1903-1950)

pisarz, eseista, dziennikarz

„Rok 1984”

„Władza to największy afrodyzjak.“

Henry Kissinger

amerykański polityk i dyplomata

ur. 1923

Władza zużywa tego, kto jej nie ma.

Giulio Andreotti (1919-2013)

najbardziej kontrowersyjny i
najpotężniejszy włoski polityk
2 poł. XX w., trzykrotny
premier

„Sens współczesnych konstytucji polega na tym, że ograniczają władzę, także suwerena, prawami człowieka. A demokracja to ustrój, w którym władza większości jest ograniczona przez prawa mniejszości. W społeczeństwach XXI wieku podstawą legitymacji władzy nie jest jedynie wynik wyborów, ale także przestrzeganie praw człowieka.“

Ryszard Piotrowski, konstytucjonalista

rozmowa Ewy Siedleckiej dla Gazety

Wyborczej: W imię suwerenności "narodu",

rasy, klasy popełniano w historii niewyobrażalne zbrodnie

**IN ORDER TO ENSURE
THE SECURITY AND
CONTINUING STABILITY...
THE REPUBLIC WILL BE
REORGANIZED...
INTO THE FIRST
GALACTIC EMPIRE!
FOR A SAFE AND
SECURE SOCIETY.**

**SO THIS IS HOW
LIBERTY DIES.**

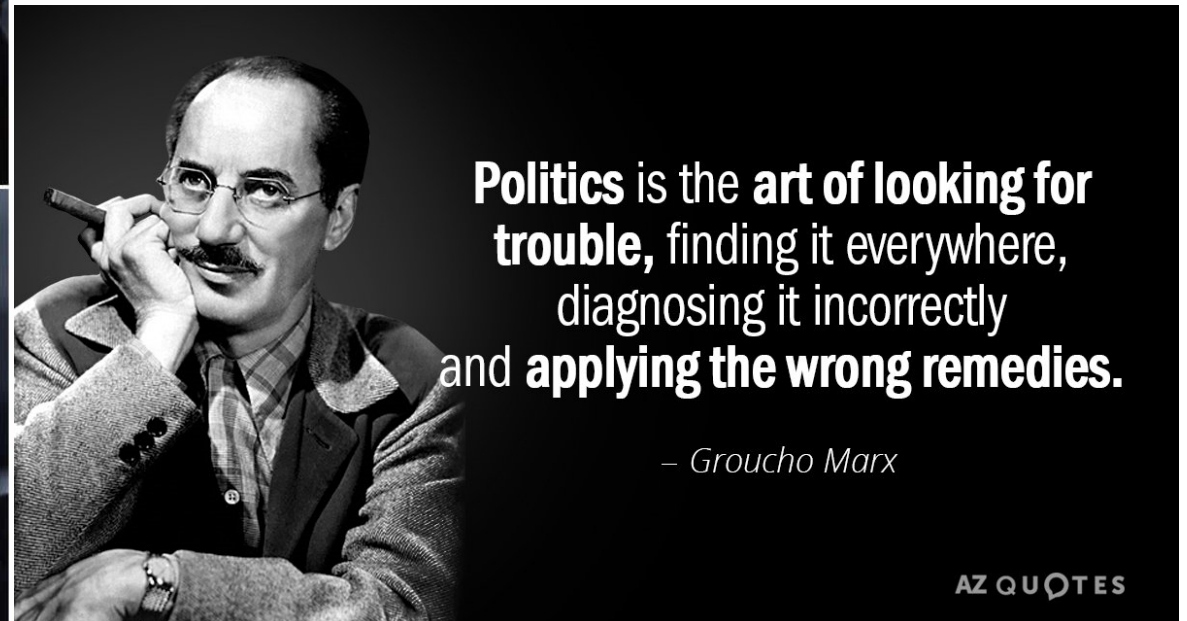

**WITH THUNDEROUS
APPLAUSE.**

**As soon as we abandon our own reason, and are content
to rely upon authority, there is no end to our troubles.**

--BERTRAND RUSSELL

**Politics is the art of looking for
trouble, finding it everywhere,
diagnosing it incorrectly
and applying the wrong remedies.**

– Groucho Marx

AZ QUOTES

Musicie bowiem wiedzieć, że dwa są sposoby prowadzenia walki (...) trzeba przeto być lisem (...) i lwem.

**Dovete adunque sapere come sono due generazioni da combattere (...) bisogna, adunque, essere volpe (...) e leone.
(wł.)**

Niccolo Machiavelli

Książę (Il principe, 1513, wyd. 1532)

**Rozumny książę powinien, skoro ma po
temu sposobność, podsycać zręcznie
jakaś nieprzyjaźń przeciwko sobie, aby
stać się jeszcze większym przez jej
zgniecenie.**

**Uno principe savio debbe, quando ne abbi la occasione,
nutrirsi con astuzia qualche inimicizia, acciò che, oppresso
quella, ne seguiti maggiore sua grandezza. (wł.)**

Niccolo Machiavelli

Książę (Il principe, 1513, wyd. 1532)

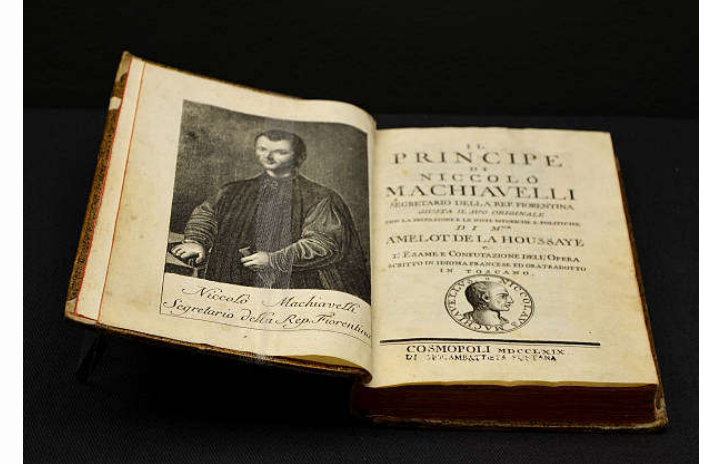
W każdym mieście istnieją te rozbieżności interesów, które stąd pochodzą, że lud nie chce poddać się władzy i uciskowi możnych, a możni pragną rządzić ludem i ucisnąć go, te dwa sprzeczne dążenia wywołują jeden z trzech skutków: albo władzę książęcą, albo wolność, albo bezrząd.

In ogni città si truovano questi dua umori diversi; e nasce da questo, che il populo desidera non essere comandato né oppresso dà grandi, e li grandi desiderano comandare et opprimere el populo; e da questi dua appetiti diversi nasce nelle città uno de' tre effetti, o principato o libertà o licenzia. (wł.)

Niccolo Machiavelli

Książę (Il principe, 1513, wyd. 1532)

Ten, kto ma władzę, nie musi nikogo za nic przeproszać

Niccolo Machiavelli

Książę (Il principe, 1513, wyd. 1532)

MAKIAWELIZM

- ❑ **DOKTRYNA POLITYCZNA:** najważniejszym celem w polityce jest racja państwa; aby ją osiągnąć można korzystać z wszelkich dostępnych środków (w tym podstępem i okrucieństwa); synonim bezwzględnego postępowania w myśl hasła „cel uświęca środki”; polityka to sztuka skutecznego działania, która musi być oddzielona od moralności, bo ważna jest skuteczność, a nie czynienie dobra; rządzenie powinno polegać na wytwarzaniu przeświadczenia, że działania rządzącego są w istocie dobre; władca powinien zachowywać pozory łaskawości, prawości, człowieczeństwa, a siłę i terror powinien łączyć z podstępem i zdradą; poddani powinni go szanować, kochać, a przynajmniej lękać
- ❑ **CECHA OSOBOWOŚCI:** polega m.in. na braku uczuć wyższych, instrumentalnym traktowaniu innych i chłodnych relacjach interpersonalnych; osoby z tą cechą często manipulują innymi, chcąc osiągnąć zyski tylko dla siebie; nie liczą się z potrzebami partnerów interakcji; są nieufni i lekceważący

CIEMNA TRIADA OSOBOWOŚCI

to zespół niepożądanych społecznie cech osobowości na który składają się:

NARCYZM	PSYCHOPATIA	MAKIAWELIZM
TO ZAANSORBOWANIE SOBĄ, POCZUCIE WŁASNEJ WAŻNOŚCI, WYJĄTKOWOŚCI, BYCIA LEPSZYM, ROZSZCZENIOWOŚĆ, AROGANCJA, INSTRUMENTALNY STOSUNEK DO LUDZI WYKORZYSTANYCH W CELU UTRZYMANIA REALISTYCZNEGO OBRAZU SIEBIE	TO NISKI POZIOM LĘKU I DEFICYTY EMPATII, KTÓRYM TOWARZYSZY POSZUKIWANIE DOZNAŃ, IMPULSYWNOŚĆ I ANTYSPOŁECZNE ZACHOWANIE.	TO ZESPÓŁ WŁAŚCIWOŚCI OSOBY CHŁODNEJ EMOCJONALNIE, EGOCENTRYCZNEJ, NIEUFANEJ, PRAGMATYCZNEJ, CYNICZNEJ I DWULICOWEJ, KONTROLUJĄCEJ INNYCH I MANIPULUJĄCEJ W CELU UZYSKANIA OSOBISTYCH KORZYŚCI ORAZ NIEZAINTERESOWANEJ DOBREM INNYCH.
		

Osoby posiadające wysokie natężenie powyższych cech częściej popełniają przestępstwa i wywołują niepokój społeczny, dlatego warto znać pojęcie ciemnej triady osobowości, by móc uchronić się przed osobami i przed ich manipulacją oraz innymi toksycznymi tendencjami względem nas samych!

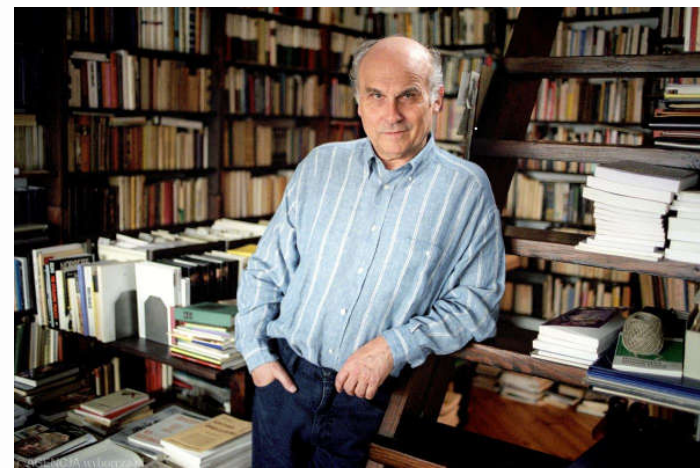

**W polityce trzeba
umieć czekać. Kto
lepiej czeka, ten
wygrywa.**

Ryszard Kapuściński (1932-2007)

reportażysta, publicysta, poeta

„Chrystus z karabinem na ramieniu”

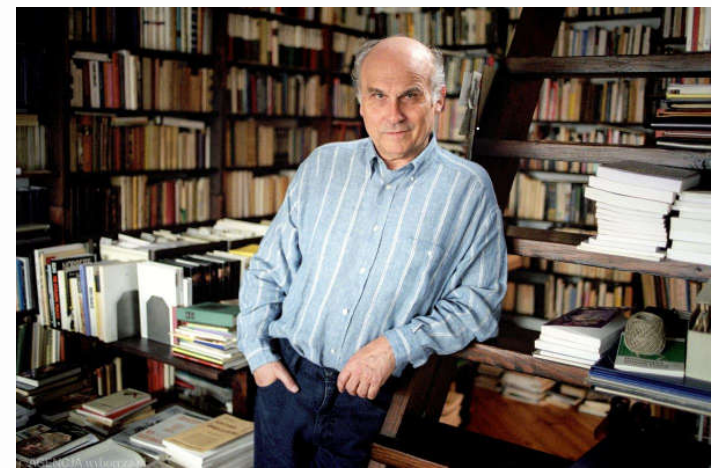

Mądrze ktoś powiedział, że **w polityce nie trzeba nic robić, bo połowy problemów i tak się nie rozwiąże, a połowa rozwiąże się sama.**

Ryszard Kapuściński (1932-2007)

reportażysta, publicysta, poeta

„Chrystus z karabinem na ramieniu”

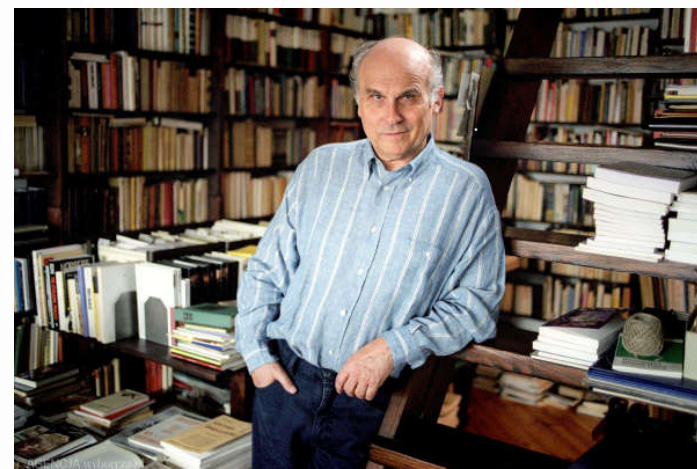

Ludzie nie głodują dlatego, że na świecie nie ma żywności. Jest jej pełno, w nadmiarze. Ale między tymi, którzy chcą jeść, a pełnymi magazynami stoi wysoka przeszkoda: gra polityczna. (...) Kto ma broń, ten ma żywność. Kto ma żywność, ten ma władzę. Obracamy się tu wśród ludzi, którzy nie myślą o transcendencji i istocie duszy, o sensie życia i naturze bytu. Jesteśmy w świecie, w którym człowiek, czołgając się, próbuje wygrzebać z błota kilka ziaren zboża, żeby przeżyć do następnego dnia.

Ryszard Kapuściński (1932-2007)

reportażysta, publicysta, poeta

„Chrystus z karabinem na ramieniu”

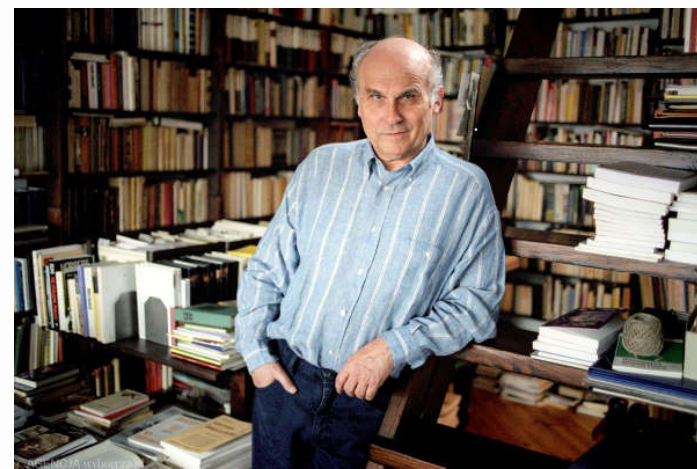

Bo władzę ma ten, w czyich rękach jest studio telewizyjne, a szerzej – media w ogóle. Potwierdzają to krwawe walki, jakie w ostatnich latach toczyły się o władzę w Bukareszcie, Tbilisi, Wilnie i Baku – buntownicy starali się zdobyć budynek telewizji, a nie lokale rządu, parlamentu, czy gabinet prezydenta.

Ryszard Kapuściński (1932-2007)

reportażysta, publicysta, poeta

„Chrystus z karabinem na ramieniu”

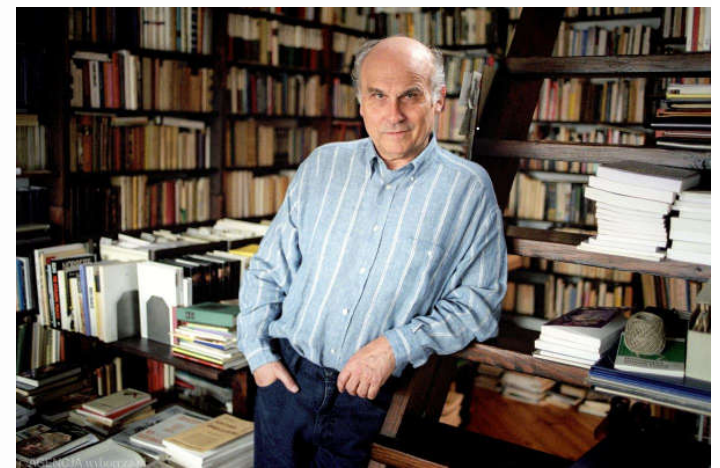

Władza wie, że codziennie łamiesz prawo, że - tym samym - jesteś przestępcą. Ale czeka, jest przebiegła i pewna siebie; patrzy, obserwuje twoje ruchy, słucha tego, co mówisz. Niech cię nie myli to, że poruszasz się w miarę swobodnie, że - na razie nie siedzisz pod kluczem: po prostu korzystasz z prawa łaski. Ale uważaj! Będziesz poruszać się tylko dotąd, dopóki nie zrobisz kroku, który władza zakwestionuje, który uzna za wrogi. W tym momencie nastąpi uderzenie. I dowiesz się, że całe twoje życie było pasmem niewybaczalnych błędów i karygodnych, groźnych przestępstw.

Ryszard Kapuściński (1932-2007)

reportażysta, publicysta, poeta

„Chrystus z karabinem na ramieniu”

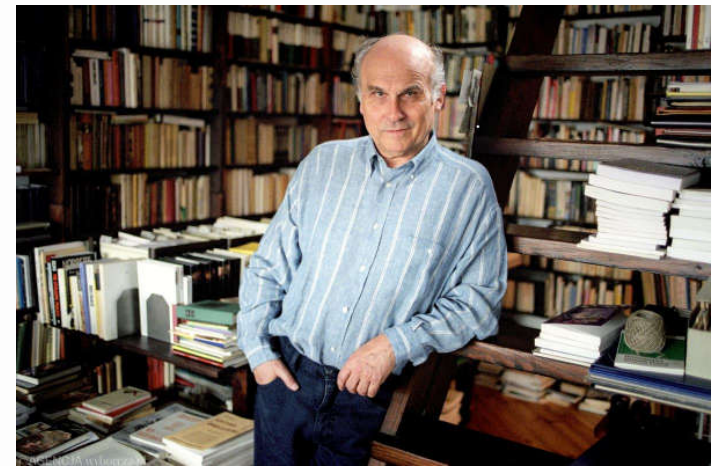

**Przychodzą takie momenty,
kiedy najmniejsze zdarzenie,
ot, drobiazg zupełny,
głupstwo byle jakie, wywoła
rewolucję i rozpęta wojnę.**

Ryszard Kapuściński (1932-2007)

reportażysta, publicysta, poeta

„Chrystus z karabinem na ramieniu”

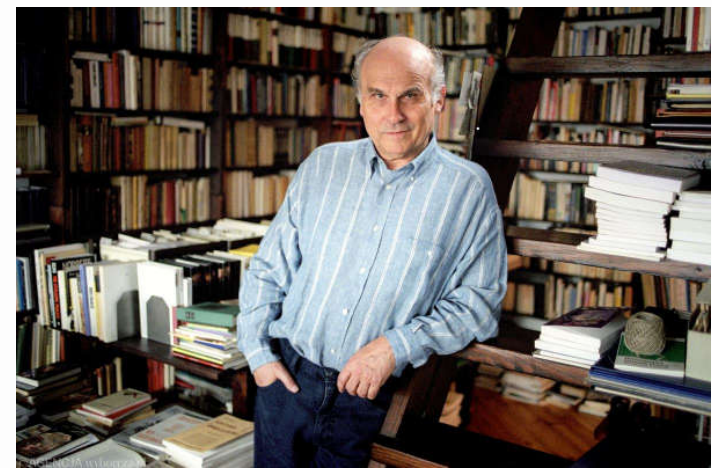

Warunkiem istnienia dyktatury jest ciemnota tłumu, dlatego dyktatorzy bardzo o nią dbają, zawsze ją kultywują. I trzeba całych pokoleń, aby to zmienić, aby wnieść światło.

Ryszard Kapuściński (1932-2007)

reportażysta, publicysta, poeta

„Chrystus z karabinem na ramieniu”

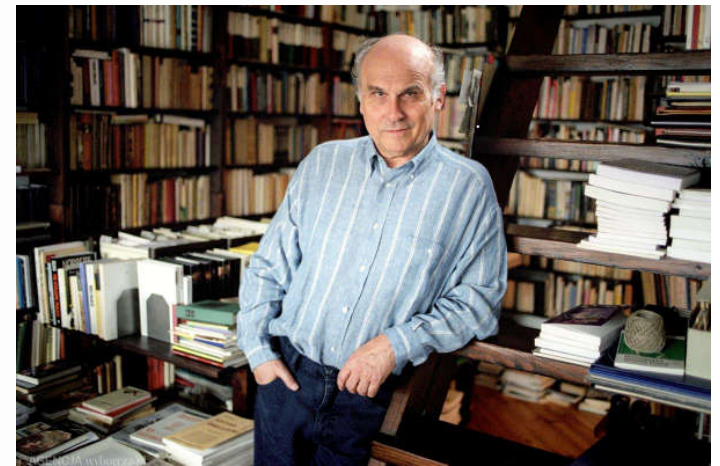

Wszystkie książki o wszystkich rewolucjach zaczynają się od rozdziału, który mówi o zgniliznie władzy upadającej albo o nędzy i cierpieniach ludu. A przecież powinny one zaczynać się od rozdziału z dziedziny psychologii – o tym jak udręczony, zalekniony człowiek nagle przełamuje strach, przestaje się bać. Powinien być opisany cały ten niezwykły proces, który czasem dokonuje się w jednej chwili, jak wstrząs, jak oczyszczenie. Człowiek pozbywa się strachu, czuje się wolny. Bez tego nie byłoby rewolucji

Ryszard Kapuściński (1932-2007)

reportażysta, publicysta, poeta

„Chrystus z karabinem na ramieniu”

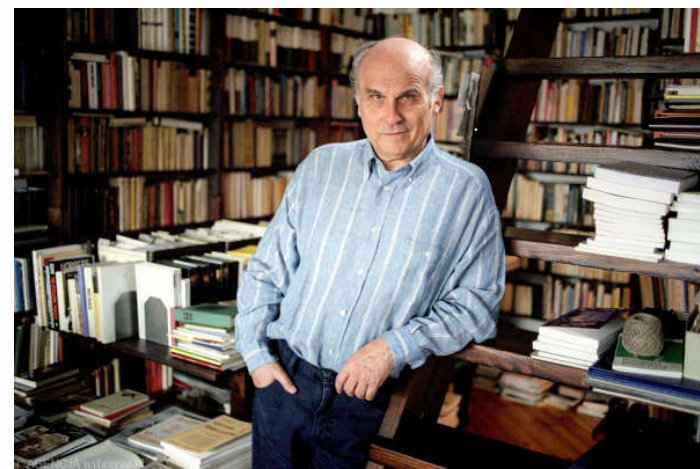

A dyktatura do ostatnich swoich chwil wyglądała jak monolit. Dyktatura nigdy nie upada stopniowo i po trochu, tylko zawsze momentalnie i całkowicie. Do końca wydaje się silna i dlatego nie można przewidzieć tego dnia, w którym przestanie istnieć.

Ryszard Kapuściński (1932-2007)

reportażysta, publicysta, poeta

„Chrystus z karabinem na ramieniu”

obraz władcy w „Cesarzu” Kapuścińskiego

- ❑ obraz systemu władzy i ludzi skupionych wokół etiopskiego cesarza Hajle Selasje; reżim jawi się jako demiurgiczny oraz nacechowany atmosferą wzajemnej nieufności i korupcji; nadchodząca rewolucja z wolna zamienia cesarza w zwykłego śmiertelnika; zamach stanu wprowadził z kolei komunistyczną dyktaturę
- ❑ w powszechnej opinii Polacy odczytywali utwór reportażysty jako alegorię rządów Edwarda Gierka
- ❑ zarzucano Kapuścińskiemu instrumentalne pomijanie niepasujących do tonu powieściowej informacji (np. ukazanie cesarza jako analfabety, podczas gdy był to erudyta)
- ❑ na pewno nie jest to literatura faktu, ale powieść dokumentalizowana czy reportaż beletryzowany

